

Begrepp och definitioner

För att underlätta för läsaren har vi valt att i en gemensam lista, i bokstavsordning, samla centrala begrepp och definitioner som förekommer i stöd-materialets olika artiklar.

Andraspråk

Det eller de språk en individ utvecklar efter att tidigare ha utvecklat ett eller flera språk.

Formativ bedömning

En pedagogisk bedömning som görs i framåtblickande syfte, som innebär att läraren använder information om var en elev befinner sig i sin utveckling och sitt lärande, i förhållande till målen för undervisningen, för att kunna anpassa undervisningen. Formativ bedömning handlar även om de sätt lärare kommunicerar med elever, hur lärare ger respons.

Flerspråkig

Den som på ett eller annat sätt använder två eller flera språk räknas som flerspråkig. Det behöver däremot inte betyda att språken har en likvärdig utveckling hos individen. Flerspråkiga elever är en heterogen grupp.

Funktionell språksyn

Traditionellt talas det ofta om språkets form- och innehållsaspekter. I den funktionella språkvetenskapen finns även en social aspekt, som är avgörande både för språkets innehåll och form. Omsatt i förskoleklassens praktik medför det att elever behöver ges möjlighet att utveckla språk i funktionella sammanhang, som till exempel knyter an till elevernas lek eller till sådant som engagerar eleverna i deras vardag.

Förstaspråk

Det eller de språk en individ först lärt sig att tala. Dessa språk benämns även som modersmål. Tidigare användes även benämningen hemspråk, men i dag betraktas det som en förlegad term.

Interkulturellt perspektiv

Mötet mellan individer från skilda kulturer och ömsesidig förståelse dem emellan. Ett förhållningssätt som innebär en öppenhet mot den mångfald av språk och kulturer som barn och vårdnadshavare representerar. En medvetenhet om varandras likheter och olikheter och där också undervisningen präglas av förståelse för skilda sätt att uppfatta kunskap, lärande och utbildning.

Kognition/kognitiv utveckling

Tankemässiga processer, som bland annat har med tänkande, memorerande, förståelse, analys och problemlösning att göra.

Kontext

Betyder ursprungligen språkligt sammanhang, men kan i en vidare bemärkelse betyda sammanhang eller omgivning.

Lexikon

En individs inre lexikon innehåller ett ords form (uttal/stavning) och dess betydelse.

Litteracitet

Begreppet litteracitet har sitt ursprung i den internationella beteckningen literacy. Begreppet har under senare år fått en vidare innebörd och innefattar skrift i alla former samt bilder. Berättande, med och utan bilder, ritande, sjungande och samtal, symboler samt olika läsning och skrivande är delar av detta utvidgade begrepp.

Multimodalitet

Visuell kommunikation där flera olika uttryckssätt används för att kommunicera ett budskap, till exempel färg, bild och text. Multimodalitet är en form av ett utvidgat textbegrepp, där text innefattar betydligt fler sätt att kommunicera än enbart genom att skriva ner talat språk.

Ordförrådets bredd

Antal ord en individ känner, kan ge en definition till eller koppla till en bild.

Ordförrådets djup

Graden av nyanserad kunskap om orden hos en individ. Till exempel förmåga att använda orden i flera olika kontexter, kunna förstå orden utan kontext eller relatera olika ord till varandra.

Produktivt ordförråd

De ord en individ själv använder aktivt i tal och skrift.

Prosodi

Prosodi handlar om språkets rytm och melodi. Hur orden betonas, intonation, är ett prosodiskt drag. Hur språkets ljud betonas skiljer sig mellan olika språk. En del språk betonar en viss stavelse, andra har rörlig betoning, men det finns också språk som helt saknar betoning. Utmärkande för det svenska språkets rytm är kontrasten mellan långa och korta stavelser. Att förlänga ett ljud (vokal eller konsonant) i den betonade stavelsen, är specifikt för svenska.

Receptivt ordförråd

De ord en individ förstår men ännu inte använder själv.

Språk- och kunskapsutvecklande undervisning

En undervisning där lärare fokuserar både den språkliga aspekten och den ämnesmässiga aspekten i undervisningen. Läraren använder språket som ett verktyg för lärande där elever ges möjlighet att samtala, läsa och skriva om innehållet för undervisningen. Samtidigt är språkutveckling ett mål i sig, med de förmågor och kompetenser som styrdokumentet anger.

Språklig bas

Basen är den språkbehärskning som behövs i vardagen och som framförallt omfattar ljudsystemet, basordförrådet, det grammatiska systemet samt grundläggande kunskap om att föra och följa ett samtal och textuell kompetens. Den språkliga basen förväntas barn behärska på sitt modersmål redan före skolstart.

Språkdomän

Domän är ett begrepp som används för att beskriva en språklig kontext. Domäner kan vara av olika slag, till exempel i hemmet, förskoleklassen, i idrottsföreningen eller bland kamraterna. Inom en språklig domän används en viss typ av språk.

I Eva-Kristina Salamehs artikel *Flerspråkig utveckling* används språkdomäner i betydelsen fonologi (språkljud), lexikon, grammatik och pragmatik (språkets sociala användning).

Stretchat språk

Begreppet *stretchat språk* kommer från det engelska uttrycket *pushed output* och beskriver en djupare språkkunskap, som skapas genom att eleverna uppmuntras att använda språket i olika sammanhang. Genom att ge eleven stöttning att fokusera på vad som ska sägas och hur det ska uttryckas, utvecklas eleven bortom sin nuvarande språkförmåga.

Summativ bedömning

En pedagogisk bedömning som syftar till att summera elevens kunskaper vid ett givet tillfälle.

Transspråkande

Benämningen transspråkande har sitt ursprung i den internationella beteckningen *translanguaging*, som syftar på individers användning av alla sina språkliga resurser vid kommunikation med andra och i det egna inre tänkandet. I en transspråkande undervisning har alla språk lika värde och betraktas som källan till utveckling och lärande. Inom transspråkande anses en positiv syn på kulturell och språklig mångfald vara en förutsättning för att individers identitet ska utvecklas positivt.

Åldersadekvat

Här avses både sexåriga elevers potential att utvecklas språkligt och kognitivt och det som utbildningssystemet förväntar sig av elever i förskoleklassen.